

Θεολογικά Χρονικά

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ-ΙΟΥΛΙΟΣ 2014: Λυών, Γαλλία

Στὸ διάστημα 20 Ἰουνίου μὲ 2 Ἰουλίου τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λυών διοργάνωσε συνέδριο μὲ τίτλο «Ὁ Εἰρηναῖος μεταξὺ τῆς Βίβλου καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ». Στὴ διεθνή αὐτὴ συνάντηση εἰδικοί στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, στὴν ἐρμηνεία τῆς Βίβλου καὶ στὴν ἀρχαιολογία παρουσίασαν πτυχές τοῦ ἔργου τοῦ μεγάλου θεολόγου τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας καὶ ἀναζήτησαν τίς ἐπιρροές στο ἔργο του. Τὸ συνέδριο ὁργανώθηκε σὲ τρεῖς θεματικὲς ἐνότητες: α) ἡ Σμύρνη καὶ τὸ πολιτισμικὸ της περιβάλλον (μὲ ἔμφαση στὴν ἑλληνικὴ παιδεία καὶ στὴ συνύπαρξη Ἰουδαίων καὶ Χριστιανῶν), β) στὴ μελέτη τῆς Βίβλου ἀπὸ τὸν Εἰρηναῖο καὶ κυρίως τὴν ἐπαφή του ὄχι μόνο μὲ τὴν Καινὴ Διαθήκη ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἑβραϊκὴ Βίβλο καὶ τίς συγγραφές τῶν ἀποστόλων, καὶ γ) στὴν ἐπίδραση τοῦ ἔργου τοῦ Εἰρηναίου στὴν ἑλληνική, στὴ συριακή καὶ στὴν ἀρμενικὴ παράδοση.

ΙΟΥΛΙΟΣ 2014: Βιέννη, Αὐστρία

Στὸ διάστημα 6 ἕως 10 Ἰουλίου πραγματοποιήθηκε στὴ Βιέννη ἡ ἐτήσια κοινὴ συνάντηση τῆς European Association of Biblical Studies καὶ τῆς Society of Biblical Literature. Στὴ συνάντηση αὐτὴ συμμετείχαν εἰδικοί σὲ θέματα ἐρμηνείας τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τῆς

ἀρχαίας χριστιανικῆς γραμματείας καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἰουδαϊσμοῦ καὶ παρουσίασαν τίς ἐξελίξεις στὸν χῶρο τῶν βιβλικῶν σπουδῶν ἀλλὰ καὶ ἐκείνων τοῦ ἀρχέγονου Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ἀρχαίου Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τῆς γραμματείας του.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2014: Βουδαπέστη, Οὐγγαρία

Ἀπὸ τίς 21 ἕως καὶ τίς 26 Αὐγούστου 2014 ἔλαβε χώρα στὴ Βουδαπέστη ἡ 18ῃ Ἀκαδημαϊκὴ Συνδιάσκεψη τῆς Societas Oecumenica (<http://societasoecumenica.net>). Ἡ ἐν λόγω εὐρωπαϊκὴ ἐταιρία οἰκουμενικῆς ἔρευνας ἰδρύθηκε τὸ 1978. Στὰ μέλη της συμπεριλαμβάνονται τμήματα οἰκουμενικῶν σπουδῶν σὲ εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια, οἰκουμενικὰ ἰνστιτούτα ὑπαγόμενα σὲ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες, ὅπως καὶ ἐπὶ μέρους θεολόγοι ἀπὸ εὐρωπαϊκὲς χώρες ποὺ ἐργάζονται στὸν τομέα τῆς οἰκουμενικῆς ἔρευνας. Ἀνὰ διετία ἡ Societas Oecumenica διοργανώνει μιὰ πολὺήμερη Ἀκαδημαϊκὴ Συνδιάσκεψη, στὸ πλαίσιο τῆς ὁποίας λαμβάνουν χώρα ποικίλες διαλέξεις, ἐργαστήρια (workshops) καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις.

Τὸ θέμα τῆς 18^{ης} Συνδιάσκεψης ἦταν «Καθολικότητα ὑπὸ πίεση: Ἡ ἀμφίσημη σχέση ἀνάμεσα στὴν ποικιλία καὶ στὴν ἐνότητα». Ἀκαδημαϊκοὶ θεολόγοι μελέτησαν τὴν προβληματικὴ τῆς ἔννοιας τῆς καθολι-

κόπτηας τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως αὐτὴ κατανοεῖται στὶς διάφορες χριστιανικὲς παραδόσεις, παρουσίασαν τρόπους καὶ πρότυπα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητας καὶ συζήτησαν γιὰ τὰ ὅρια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποδεκτῆς ἑτερότητας, ἐπιχειρώντας νὰ διευκρινίσουν ποιὲς μορφὲς διαφορετικότητας συμβάλλουν στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς διαχριστιανικῆς κοινω- νίας καὶ ποιὲς λειτουργοῦν ὡς ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ὁρατῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐπὶ μέρους θεματικὲς ἐνό- τητες τοῦ συνεδρίου ἦταν: «*Ἡ ποιικιλία ὡς πρόκληση γιὰ τὶς Ἐκκλησίες*», «*Ἐννοιες ἐνότητας καὶ ποιικιλίας ἢ ἐνότητα ἐν τῇ ποι- κιλίᾳ*», «*Καθολικότητα – παγκόσμια καὶ τοπική*», «*Ἡ καθολικότητα στὸ μέλλον / Τὸ μέλλον τῆς καθολικότητας*».

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2014: Ἀνάφη, Σαντορίνη

Ἀπὸ 29 ἕως 31 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀνάφη καὶ συγκεκριμένα στὴν Ἱ. Μ. Παναγίας τῆς Καλαμιώτισσας ἡ Δ΄ Συνάντηση τῆς Ἀνάφης μὲ θέμα «*Ἅγιοι καὶ Ἐκκλησιαστικὲς Προσωπικότητες τῆς Σικελίας*». Ἡ Συνάντηση γίνεται στὸ πλαίσιο τοῦ Studium Historicorum, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ κοινὸ Μεταπτυχιακὸ Σεμινάριο Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστη- μίου Θεσσαλονίκης.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Μπόζε, Ἰταλία

Ἀπὸ 3 ἕως 6 Σεπτεμβρίου 2014 πραγματοποιήθηκε στὸ Ρωμαιοκαθολικὸ Μοναστήρι τοῦ Μπόζε τῆς Β. Ἰταλίας, σὲ συνεργασία μὲ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες (Οἰκου- μενικὸ Πατριαρχεῖο, Πατριαρχεῖο Μό-

σχας, Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κ.λπ.) τὸ 22^ο Ἐτήσιο Διεθνὲς Συνέδριο γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Πνευματικό- τητα, μὲ κεντρικὸ θέμα «*Μακάριοι οἱ εἰρη- νοποιοί*». Στὸ συνέδριο ἔλαβε μέρος μεγάλ- ος ἀριθμὸς ἀπὸ Ὁρθόδοξους, Ρωμαιοκα- θολικούς, Ἀγγλικανούς καὶ Προτεστάντες χριστιανούς, λαϊκοὺς καὶ κληρικούς, ἐπι- σκόπους, μοναχοὺς, καθηγητὲς θεολόγους καὶ ἐρευνητῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπικεντρώθηκαν στὴ διερεύνηση τοῦ διαχρονικοῦ ζητήματος τῆς εἰρήνης. Ἡ εἰρήνη ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἡ ἔννοια τῆς εἰρήνης κατέχει κεντρικὴ θέση σὲ πολλὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπως λ.χ. στοὺς «Ψαλ- μούς» καὶ στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου· τὸ αἶτημα γιὰ τὴν ἀποκατάσταση καὶ τὴ διατή- ρηση τῆς εἰρήνης εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον βασικά πού ἐμπεριέχονται σὲ κάθε ὀρθό- δοξη θεία Λειτουργία. Στὸ συνέδριο ἔγινε ἀναφορὰ στὴ συμβολὴ σημαντικῶν μορφῶν τῆς πατερικῆς παράδοσης καὶ τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας (ἐκκλησια- στικῶν συγγραφέων καὶ ποιμένων, μαρτύ- ρων, ἀσκητῶν, κ.ἄ.) στὴν ἐνσάρκωση τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, ὅπως μεταξὺ ἄλλων ὁ ἅγιος Κλήμης Ρώμης, ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος τῆς Λυών, ὁ ἅγιος Φραγκίσκος τῆς Ἀσίζης (τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς παράδο- σης), ὁ ἅγιος Ναρσῆς ὁ ἐκ Λαμπρῶν, ὁ ἅγιος Σιλουανὸς ὁ Ἀθωνίτης, ὁ Νικολάι Νεπλουῆβ μὲ τὴν ἐργατικὴ ἀδελφότητά του, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας, ὁ π. Στέφαν Ζάνκοβ καὶ ὁ π. Ἀντρέι Σκρι- μα. Παρὰ τὶς ἐντυπωσιακὲς προόδους πού ἐπιτελεῖ ἡ ἀνθρωπότητα σὲ πολλοὺς τομεῖς, τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης ἐξακολουθεῖ πάντο- τε νὰ παραμένει ἐπίκαιρο καὶ ἀκανθῶδες, καθὼς φλέγονται πολλὲς ἐστίες πολέμου σὲ ὅλο τὸν κόσμον, μὲ ὅλα τὰ δεινὰ πού αὐτὸ συνεπάγεται. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἠγούμενον τῆς

Μονής του Bose Enzo Bianchi, ὁ ὁποῖος ἐκφώνησε τὴν εἰσαγωγικὴ ὁμιλία, μεταξύ τῶν ὁμιλητῶν τοῦ συνεδρίου ἦταν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Διοκλείας κ. Κάλλιστος (Ware) καὶ Βελγίου κ. Ἀθηναγόρας (Peckstadt) τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Αὐστρίας καὶ Ἐλβετίας τοῦ Πατριαρχείου τῆς Σερβίας κ. Andrej (Cilerdjic), ὁ π. John Behr (Νέα Ὑόρκη, Η.Π.Α.), ὁ π. John Chrysavgis (Βοστώνη, Η.Π.Α.), ὁ π. Michel van Parys (Grottaferrata, Ρώμη), ὁ Ἀριστοτέλης Παπανικολάου (Νέα Ὑόρκη, Η.Π.Α.), ὁ Mikhail G. Seleznev (Μόσχα, Ρωσία), ὁ π. Porphyrios Georgi (Μπαλαμάντ, Λίβανος), ἡ Darija Morozova (Κίεβο, Οὐκρανία), ὁ Jim Forest (Alkmaar, Ὁλλανδία), ἡ Amal Dibo (Βηρυτός, Λίβανος), ὁ Konstantin Sigon (Κίεβο, Οὐκρανία), ὁ Andrei Plesu (Βουκουρέστι, Ρουμανία), ὁ Aleksandr Ogorodnikov (Μόσχα, Ρωσία), ὁ π. Cyril Hovorun (Γέιλ, Η.Π.Α.), ὁ Adam Makaryan (Etchmiadzin, Ἀρμενία), ἡ ἀδελφὴ Magdalene (Essex, Μ. Βρετανία), ἡ Natalija Ignatovič (Μόσχα, Ρωσία), ὁ Viktor Mutafov (Σόφια, Βουλγαρία), ἡ Anca Manolescu (Βουκουρέστι, Ρουμανία)· ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ὁμιλητὲς ἢ συμμετέχοντες στὴν στρόγγυλη τράπεζα ἦταν οἱ καθηγητὲς Συμεὼν Πασχαλίδης (Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), Χρῆστος Καρακόλης (Ἐθνικὸ καὶ Καποδιστριακὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν καὶ μέλος Δ.Σ. Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου), Παναγιώτης Ὑφαντῆς (Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), Παντελῆς Καλαϊτζίδης (Διευθυντὴς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου), κ.ά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Θεσσαλονίκη

Τὸ Τμῆμα Θεολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης διοργάνωσε στὶς 9 τοῦ

μηνὸς Ἡμερίδα μὲ θέμα «Διαπολιτισμικὲς καὶ Διαθρησκειακὲς Προκλήσεις στὴν Ἑλλάδα τοῦ 21^{ου} αἰῶνα: Τρόποι καὶ τόποι συνάντησης τῆς θρησκευτικῆς ἑτερότητας», ἡ ὁποία ἐντάσσεται στὸ ἔργο «Προγράμματα διὰ βίου ἐκπαίδευσης καὶ ἱεροδιδασκάλων τῆς Θράκης σὲ θέματα Θρησκευτικῶν, Θρησκευτικῆς ἑτερότητας καὶ Διαπολιτισμικῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς». Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν στὶς ἐπιμέρους θεματικὲς ἐνότητες ἦταν οἱ Ἰωάννης Πέτρου, Παναγιώτης Παχῆς, Ἀγγελικὴ Ζιάκα, Ἄννα Κόλτσιου-Νικήτα, Νίκη Παπαγεωργίου, Βασιλικὴ Μητροπούλου, Μάριος Κουκουνάρας - Λιάγκης, Δημήτρα Κούκουρα, κ.ά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Τίρανα, Ἀλβανία

Οἱ σχέσεις μεταξύ τῶν Εὐαγγελικῶν, τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Προχαλκηδόνιων ποὺ δραστηριοποιοῦνται στὸν χῶρο τῆς ἱεραποστολῆς δὲν ὑπῆρξαν πάντοτε καλές. Ὡστόσο, ἡ Πρωτοβουλία τῆς Λωζάννης σὲ συνεργασία μὲ ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν (Ἀνατολικῶν καὶ Προχαλκηδόνιων) ἐργάζονται ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς καλλιέργειας ἀμοιβαίας κατανόησης καὶ τὴν ἐπούλωση τῶν πληγῶν, προκειμένου νὰ ὑπάρξει ἀποτελεσματικότερη συνεργασία στὴν πραγματοποίηση τῆς χριστιανικῆς ἀποστολῆς. Ἐξήντα ἀνώτερα στελέχη ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ διάφορες εὐαγγελικὲς κοινότητες, ἱεραπόστολοι, οἰκουμενιστὲς καὶ θεολόγοι ἀπὸ πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου, συγκεντρώθηκαν γιὰ τὴ δεύτερη συνδιάσκεψη τῆς πρωτοβουλίας αὐτῆς, ἡ ὁποία ἔλαβε χώρα στὶς 15-19 Σεπτεμβρίου στὸ ὀρθόδοξο μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Βλασίου στὴν Ἀλβανία καὶ φιλοξενήθηκε ἀπὸ τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀναστάσιο καὶ τὴν Αὐτοκέφαλη Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία τῆς

Ἀλβανίας. Στὴ συνδιάσκεψη προήδρευσε ὁ Ἐπίσκοπος Angaelos τῆς Κοπτικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ ἡ κ. Grace Mathews τοῦ Κινήματος τῆς Λωζάνης.

Μεταξὺ τῶν ζητημάτων ποὺ ἐξετάστηκαν κατὰ τὴ διάρκειά τῆς συνδιάσκεψης, ἦταν ἡ μεταστροφή καὶ ἡ πνευματικὴ μεταμόρφωση, ἡ σχέση μεταξὺ ἐκκλησιολογίας καὶ ἱεραποστολῆς, ὁ ἠθικὸς εὐαγγελισμὸς καὶ ὁ προσηλυτισμὸς. Οἱ συμμετέχοντες ἀναφέρθηκαν στοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποῖους οἱ δύο παραδόσεις συνεργάζονται στὸν τομέα τῆς ἱεραποστολῆς σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκδήλωση στὴν ὁποία συγκεντρώθηκαν καὶ πολλὰ μέλη τῆς νεολαίας τῶν Ὁρθόδοξων καὶ τῶν Εὐαγγελικῶν ποὺ ζοῦν στὴν Ἀλβανία. Στὰ Τίρανα, οἱ συνέδροι ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀναστάσιο στὸν Ὁρθόδοξο Καθεδρικὸ Ναό, ἐνῶ συμμετεῖχαν σὲ μιὰ συνεδρίαση τῆς Ἀλβανικῆς Εὐαγγελικῆς Ἀδελφότητα, (VUSH) καὶ ἐπισκέφθηκαν μιὰ τοπικὴ εὐαγγελικὴ ἐκκλησία.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Bristol, Ἡνωμένο Βασίλειο

Τὸ Τμῆμα Βιβλικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Sheffield σὲ συνεργασία μὲ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Bristol διοργάνωσε στὸ διάστημα 16 ἕως 17 Σεπτεμβρίου σεμινάριο μὲ θέμα τίς σύγχρονες προσλήψεις τῆς Βίβλου στὴν πολιτικὴ, στὴ μουσικὴ, στὴν τέχνη κ.ἄ. Ὁμιλητὲς ἦταν μεταξὺ ἄλλων οἱ: Hugh Pyper, James Crossley, Jo Carruthers, Jonathan Downing κ.ἄ.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Ρώμη, Ἰταλία

Στὸ διάστημα 16 ἕως 20 Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε τὸ 23^ο Ecumenical Colloquium Paulinum στὴ μονὴ τοῦ Ἁγίου

Παύλου ἐκπὸς τῶν τειχῶν μὲ θέμα τὴν πρὸς Φιλίμονα ἐπιστολή. Εἰδικοί ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμο συζήτησαν γιὰ τέσσερις μέρες ἐρμηνευτικὰ καὶ θεολογικὰ ζητήματα τῆς μικρῆς αὐτῆς παύλειας ἐπιστολῆς, καθὼς καὶ τὸ θέμα τῆς στάσης τοῦ Παύλου καὶ τοῦ ἀρχέγονου Χριστιανισμοῦ ἀπέναντι στὴ δουλεία. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Daniel Marguerat (Λωζάνη), Michael Theobald (Τυβίγγη), Christine Gerber (Ἀμβουῆργο), David Horrell (Ἑξετερ), Michael Wolter (Βόννη), Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη (Θεσσαλονίκη), John Barclay (Durham), Yann Redalié (Ρώμη) καὶ Stefano Romanello (Ρώμη).

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Ρώμη, Ἰταλία

Ἀπὸ 18 ἕως 20 τοῦ μηνὸς διοργανώθηκε στὴ Ρώμη ἀπὸ τὸ Ποντιφικὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὸ 13^ο Διεθνὲς Συνέδριο γιὰ τὸν Γρηγόριο Νύσσης, μὲ ιδιαίτερη ἀναφορὰ στὴν ἐρμηνεία του στοῦ Ἄσμα Ἄσμάτων. Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ Claudio Moreschini («Strutura, funzione e genere letterario delle Omelie sul Cantico dei Cantici»), Theo Kobush («The Exegesis of the Song of Songs: A new Type of Metaphysics»), Volker Drecoll («Trinitatstheologische Konzepte in der Auslegung des Hohelieds. Ihre Bedeutung für die Auslegung des Bibeltextes und ihr systematischer Gehalt») Lenka Karfikova («The Metaphor of the Mirror in the Homilies on the Song of Songs by Gregory of Nyssa, and in his Platonic predecessors»), Morwenna Ludlow («The Rhetoric of Landscape in Gregory of Nyssas Homilies On The Song of Songs: Logos, beauty and the 'middle style'»), Lewis Ayres («Activity and Manifestation in Image and Archetype: Observations on Gregory of Nyssa's

In Canticum Cantorum»), Sarah Coakley («Gregory of Nyssa on Spiritual Ascent and Trinitarian Orthodoxy: A Reconsideration of the Relation between Doctrine and Askesis»), Κωνσταντίνος Μποζίνης («Ἡ βασιλική κλίση The platonic reading of the “Song of Songs” by Gregory of Nyssa»), Magdalena Blahova (Gregory of Nyssa and ἀποκατάστασις τῶν πάντων), π. Ἰωάννης Μανουσάκης («Time, Memory, Identity: Explorations in St. Gregory of Nyssa’s Eschatology») κ.ά.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Βερολίνο, Γερμανία

Ἀπὸ τὴν Παρασκευὴ 26 Σεπτεμβρίου μέχρι τὴν Κυριακὴ 28 Σεπτεμβρίου 2014 ἔλαβε χώρα στὸ Ἰνστιτοῦτο Φιλοσοφίας τοῦ Freie Universität Berlin τὸ διεθνὲς ἀκαδημαϊκὸ συνέδριο «Ὁ Ἅγιος Μάξιμος Ὁμολογητὴς ὡς Εὐρωπαῖος Φιλόσοφος», μὴ συνεργασία τοῦ Freie Universität Berlin καὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μὲ ὄργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοὺς PD Dr. Sebastian Lalla, ἐπικ. καθ. Δρ. Γεώργιο Στεῖρη καὶ Δρ. Σωτηρὴ Μητραλέξη. Τὸ συνέδριο εἶχε ὡς σκοπὸ νὰ ἐξετάσει τὴ σημασία τῆς πολυπλευρῆς σκέψης τοῦ Ἁγίου Μαξίμου γιὰ τὴν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου, καθὼς καὶ τὴ γονιμότητα τοῦ ἔργου του σήμερα. Οὐκ ὀλίγοι δυτικοὶ Πατέρες θεωροῦνται θεμέλια τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας, ὅπως ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ὡς τὸ πλέον προφανὲς παράδειγμα. Ἡ ‘βυζαντινὴ’ σκέψη μοιάζει ἐνίοτε νὰ ἔχει ἐξορισθεῖ ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ληφθεῖ ὑπ’ ὄψιν σὲ ἓνα τέτοιο πλαίσιο, ἀκόμα καὶ ὅταν ἀναφερόμαστε σὲ κορυφώσεις της, ὅπως ἡ μοναδικὴ φιλοσοφικὴ σύνθεση τοῦ ὁμολογητῆ τῆς Ἐκκλησίας ἁγίου Μαξίμου.

Συμμετείχαν πολλοὶ καὶ διακεκριμένοι καθηγητὲς καὶ μελετητὲς τοῦ Ἁγίου Μαξι-

μου μὲ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσες ἀκαδημαϊκὲς ἀνακρινώσεις στὶς παράλληλες συνεδρίες: μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ π. Andrew Louth (‘Maximos’ distinction between logos and tropos and the ontology of the Person), Torstein Tollefsen (‘Whole and Part in the Metaphysics of St. Maximus the Confessor’), Vladimir Cvetkovic (‘The Oneness of God as Unity of Persons in the Thought of St. Maximus the Confessor’), Nicholas Marinides (Maximus the Confessor and the case of souls), π. Maximos Constan (A Greater and More Hidden Word: Maximus the Confessor and the nature of language), Georgi Kapriev (The conceptual apparatus of Maximus the Confessor and contemporary anthropology), Nevena Dimitrova (Human Knowledge in St. Maximus the Confessor-What is wisdom and how heksis and gnomi determine the way of human knowledge?), π. Νικόλαος Λουδοβίκος (Analogical Ecstasis: Maximus the Confessor, Plotinus, Heidegger and Lacan), π. Ἰωάννης Μανουσάκης (St. Maximus the Confessor between Anaxagoras and Kierkegaard), Χρήστος Ἀραμπατζῆς (The Metaphysics of Thelema in Maximus the Confessor: Discussing Possible Transcendental Themes), κ.ά.

Ἀναλυτικότερα, ὁ καθ. φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λωζάννης Christophe Erismann ἔκανε λόγο γιὰ τὴ συνέχεια καὶ ριζικὴ μετεξέλιξη τῆς ἀριστοτελικῆς σκέψης στὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Ὁ ὁμ. Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας καὶ βυζαντινῶν σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Durham π. Andrew Louth συνέκρινε τὴ σκέψη τοῦ Ἁγίου Μαξίμου μὲ τὴν σύγχρονη ὄντολογία τοῦ Προσώπου, ἐνῶ ὁ Καθηγητὴς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου

του Όσλο Torstein Tollefsen ανέλυσε την σχέση *όλου και μέρους* στις μαξιμιανές φιλοσοφικές κατηγορίες. Ο Καθηγητής στη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού στη Βοστώνη και μοναχός της I. M. Σίμωνος Πέτρος στο Άγιον Όρος (και εἷς ἐκ τῶν μεταφραστῶν του ἁγίου Μαξίμου στα ἄγγλικά, με πρόσφατη την ἔκδοση του «*Περὶ διαφορῶν ἀποριῶν*» ἀπὸ τὸ Harvard University Press) π. Μάξιμος Κώνστας μίλησε γιὰ τὴ φύση καὶ λειτουργία τῆς γλώσσας ὅπως αὐτὴ προκύπτει ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Μαξίμου, ἐνῶ ὁ Καθηγητὴς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας Georgi Karpiev συνέκρινε τὴ σύγχρονη ἀνθρωπολογία μετὰ τὸ σύστημα κατηγοριῶν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Στὴν τελευταία ὀλομέλεια τοῦ Σαββάτου, ὁ Καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς τῆς ΑΕΑΘ π. Νικόλος Λουδοβίκος ἀνέλυσε πτυχές τῆς σκέψης τοῦ Ἁγίου Μαξίμου σὲ ἀντιπαραβολὴ μετὰ τὸν Πλωτῖνο, τὸν Λακάν καὶ τὸν Χάϊντεγκερ, ἐνῶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Κολλεγίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ σὸ Worcester τῆς Μασαχουσέτης

π. Παντελεήμων Μανουσάκης μίλησε γιὰ τὸν Ἅγιο Μάξιμο «ἀνάμεσα» στὸν Ἀναξαγόρα καὶ στὸν Κίρκεγκωρ. Ἐκτάκτως συμμετείχε στὴν πρώτη ὀλομέλεια τῆς Παρασκευῆς ὁ διδακτορικός ἐρευνητὴς Διονύσης Σκλήρης μετὰ τίτλο «Ἐσχατολογικὴ τελεολογία, ἐλεύθερη διαλεκτικὴ καὶ μεταφυσικὴ τῆς ἀνάστασης: οἱ τρεῖς ἀντινομίες ποὺ καθιστοῦν τὸν Μάξιμο ἕναν ἐναλλακτικὸ εὐρωπαϊὸ φιλόσοφο». Σημαντικὸ γεγονός τοῦ συνεδρίου, ἰδίως λόγω τῆς ποιότητας τοῦ κατατεθειμένου προβληματισμοῦ, ἦταν ἐπίσης καὶ ἡ στοργικὴ τράπεζα μετὰ θέμα «Ἐπανεξετάζοντας τὸ σχίσμα φιλοσοφίας-θεολογίας» μετὰ συμμετέχοντες τοὺς Torstein Tollefsen, π. Νικόλο Λουδοβίκο, Georgi Karpiev καὶ Διονύση Σκλήρη. Ὁ τόμος τοῦ συνεδρίου ἀναμένεται νὰ ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὸν οἶκο ἀκαδημαϊκῶν ἐκδόσεων Brepols. Τὸ συνέδριο, ὅπως καὶ ὁ ἐπερχόμενος τόμος, ἀφιερώνεται στὸν Ὁμ. Καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Durham π. Andrew Louth γιὰ τὴν πολυετὴ προσφορὰ του στὶς μαξιμιανές σπουδές.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Ἀμμάν, Ἰορδανία

Ἀπὸ 15-23 τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου πραγματοποιήθηκε σὸ Ἀμμάν τῆς Ἰορδανίας, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεόφιλου τοῦ Γ', ἡ 8^η Συνδιάσκεψη τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὸν διάλογο μετὰ τὸν Ὁρθόδοξον καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν ὑπὸ τὴν συμπροεδρία τοῦ Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη Ζηζιούλα (Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο) καὶ τοῦ Καρδινάλιου Kurt Koch. Ἀκολουθεῖ τὸ ἐπίσημο ἀνακωθέν τῆς Συνδιάσκεψης: The thirteenth meeting of the Joint International Commission for Theological Dialogue

between the Orthodox Church and the Roman Catholic Church was held from 15 to 23 September 2014 in Amman, Jordan, a city with a long history related to the roots of Christianity. The meeting was generously and fraternally hosted by His Beatitude Theophilos III, Patriarch of Jerusalem.

Twenty three Catholic members were present, a few were unable to attend. All the Orthodox Churches, with the exception of the Patriarchate of Bulgaria, were represented, namely the Ecumenical Patriarchate, the Patriarchate of Alexandria, the

Patriarchate of Antioch, the Patriarchate of Jerusalem, the Patriarchate of Moscow, the Patriarchate of Serbia, the Patriarchate of Romania, the Patriarchate of Georgia, the Church of Cyprus, the Church of Greece, the Church of Poland, the Church of Albania and the Church of the Czech Lands and Slovakia.

The Commission worked under the direction of its two co-presidents, Cardinal Kurt Koch and Metropolitan John of Pergamon, assisted by the co-secretaries, Metropolitan Gennadios of Sassima (Ecumenical Patriarchate) and Msgr. Andrea Palmieri (Pontifical Council for Promoting Christian Unity).

At the opening plenary session held on Wednesday, 17 September in al-Makhtas, the Baptism Site of Jesus Christ, the Commission was warmly welcomed by the host, His Beatitude Patriarch Theophilos III, who emphasized: “that there can be no genuine dialogue without the presence and the inspiration of the Holy Spirit, for it is the Holy Spirit that leads us into all truth (cf. John 16:3)”.

In response the two co-presidents expressed their thanks for the hospitality offered by the Patriarchate of Jerusalem and underlined the difficult situation in the Middle East and the importance of holding this meeting in Amman, Jordan.

On Saturday, 20 September, the Catholic members celebrated the Eucharist in the Parish of our Lady of Nazareth presided over by Cardinal Kurt Koch. In his homily he said that “Christians are already united in many ways and most especially in the martyrdom of our brothers and sisters belonging to different Churches and Ecclesial Communions”. Later a dinner was offered

by Archbishop Giorgio Lingua, Apostolic Nuncio in Jordan and Iraq.

On Sunday, 21 September, the Orthodox members celebrated the Divine Liturgy in the Cathedral of the Entry of Christ to the Temple, of the Greek Orthodox Patriarchate of Jerusalem. The celebration was presided over by Metropolitan Chrysostomos of Messinia, in the presence of the Catholic members. In addressing those present, Metropolitan Benedictos of Philadelphia conveyed “his warm welcome to the Commission members attending the Divine Liturgy in this historical church and asked to pray for a peaceful coexistence of all Christians and religious communities in the suffering region”. During the afternoon, the members paid a visit to the Church of the Map and Mount Nebo.

On Monday, 22 September, His Beatitude Patriarch Theophilos III and His Royal Highness Prince Ghazi bin Muhammad joined the Plenary Session of the afternoon. Prince Ghazi conveyed the greetings of His Majesty King Abdullah II ibn al-Hussein of Jordan and expressed his personal and particular interest for the progress of the dialogue. He underlined that any spiritual, intellectual or theological dialogue cannot be interrupted by a crisis. He recalled the recent visit of His Holiness Pope Francis and invited the Joint Commission to meet again in the near future in Jordan. He also extended an invitation to His All Holiness the Ecumenical Patriarch Bartholomew to visit Jordan. His Beatitude Patriarch Theophilos as well as the two co-presidents expressed the warm thanks to His Royal Highness Prince Ghazi bin Muhammad who facilitated the organization of this meeting. Later in the evening

Patriarch Theophilos III offered an official farewell dinner to the Commission members.

On the first day of the meeting, as is customary, the Roman Catholic and Orthodox members met separately to coordinate their work. The Orthodox meeting discussed among other things the draft text produced by the Coordinating Committee in 2012, Paris, France, on “Synodality and Primacy” as it was mandated by the 12th Joint Commission in Vienna. The Catholic meeting also considered the draft text, seeking specific ways to improve the text, and respond to methodological concerns.

Because of the many questions raised about the text, the Commission decided to draft a new text which was then discussed and revised in detail. The Commission decided that the text be referred to the next Coordinating Committee for further elaboration and improvement, in view of the next Plenary Session of the Joint Commission.

The Commission members, being assembled near the holy sites connected with the Baptism of Jesus Christ, raised their voices to express their deep concern for and solidarity with the Christians and members of other religious traditions of this entire region who are being persecuted, displaced and murdered. They totally rejected the idea that such horrifying crimes can be justified in the name of God or of religion. They†prayed ardently for these brothers and sisters. They expressed profound gratitude to all those who are engaged in bringing relief to millions of refugees and displaced persons. They expressed thanks in particular to His Majesty King Abdullah II ibn al-Hussein of Jordan for his exemplary

commitment to this task. They prayed for all the Religious Leaders of the region that they may continue to comfort their people and keep alive the vision of their return to their lands and homes, which in recent times have been occupied and often profaned. The Commission implores the international community to listen seriously to these Leaders regarding the most useful ways to intervene and protect those who are being persecuted, and to ensure the continuing vital presence of Christianity in the Middle East. They also renewed the appeal for the liberation of the Metropolitans of Aleppo, Mar Gregorios Yohanna Ibrahim and Boulos Yazigi, and the priests and religious, and all those who have been kidnapped. May God shorten these difficult times and bring peace, justice and reconciliation to the whole region.

To underline this sense of solidarity with the suffering peoples of the region, on Saturday 20 September, the co-presidents, accompanied by other members of the Commission visited a refugee center in Amman where they experienced first hand the urgent needs of the refugees and listened to the sad stories behind their tragic situation.

The meeting of the Joint Commission was marked by a spirit of friendship and trustful collaboration. The members greatly appreciated the generous hospitality of the host Church, and they strongly commend the continuing work of the dialogue to the prayers of the faithful.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Ρώμη

Ἄπὸ 22 ἕως 24 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε ἡ 4^η Συνδιάσκεψη τοῦ προγράμματος Church, Action on Labor and Life (CALL) ποὺ ἀποτελεῖ δράση τῆς Ἐπι-

τροπής «Ἐκκλησία καὶ Κοινωνία» τῆς Συνδιάσκεψης τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ) μὲ κεντρικὸ θέμα «Bridges between hope and reality-overcoming imbalances in Europe». Ἀκολουθεῖ τὸ ἐπίσημο ἀνακοινωθὲν τῆς Συνδιάσκεψης:

“Bridges between hope and reality – overcoming imbalances in Europe” was the theme of the 4th Assembly of the CALL-network, which was held in Rome from 22 to 24 September. 28 participants from 16 different European countries and even more different churches in Europe reflected on the growing economic imbalances, the impact on employment and labour market in Europe and how they could be addressed to improve matters. The CALL-network is part of the Church and Society Commission of the Conference of European Churches and stands for “Church Action on Labour and Life”. The participants received and discussed reports on the results of the working groups (WG) which were established or reinstated by the 3rd CALL-Assembly two years ago: the WGs on 1) precarious work, 2) youth employment and 3) sustainable economy. The “CALL policy paper on good work”, which was finalised by the WG on precarious work, was adopted by the Assembly. It recommends the churches to commit to a common understanding of “good work time” and “decent work” and to advocate for these in European societies and in the EU. Antonio Tricarico, an engineer, campaigner, analyst and editor, working for the NGO “Re: Common”, which is engaged in “building a world of resilient communities”, analysed the diverse causes for the economic and social crisis in Italy, which are more deep-rooted than in the financial

crisis of 2008. He emphasised the need to rebuild a society through communities, which would be able to establish new forms of economy, social life and involvement. In Italy, for example, already 10% of food production is shared through informal economies and no longer by traditional markets. This philosophy and its impact on society became more apparent to the participants with visits and reports on several projects on employment and sustainable economy, which had been organised by churches in Italy. The Assembly voted on a new structure and thematic area of the CALL-network for the coming years. It will hold an annual European conference on a thematic issue of labour and life which is of interest and concern for the churches in Europe. It will strengthen the debate among the churches and seek to influence European policy in the thematic area of CALL. The Call-network will also establish a work programme on “Intra-European work mobility”, its subsequent impact on persons involved and how churches can address this current phenomenon in Europe. The Assembly concluded with a visit to FAO – the Food and Agriculture Organisation of the United Nations in Rome – and a debate on policies against growing imbalances in food production from a global perspective.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014: Ἀθήνα

*Ἰδρυση Ταινιοθήκης -
Κινηματογραφικῆς Λέσχης
στὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
στὸ Ροῦφ*

Γιατὶ ἐπιλέγουμε τὴν τέχνη τοῦ κινηματογράφου; Ὁ ρόλος τοῦ κινηματογράφου

είναι καθοριστικός στη διαμόρφωση της ανθρώπινης συνείδησης και η γλώσσα του είναι ή μητέρα του όπτικοακουστικού λόγου. Η αποκωδικοποίηση της κινηματογραφικής γλώσσας είναι σημαντική για την κατανόηση όλόκληρου του σύγχρονου πολιτισμού, καθώς ο πολιτισμός μας είναι πολιτισμός εικόνας και τα περισσότερα media (τηλεόραση, multimedia, Διαδίκτυο και τα έντονα αυτού κοινωνικά media, όπως τα blogs, το Facebook, το Twitter κ.ά.) έχουν στον πυρήνα τους την κινηματογραφική αφήγηση. Όποτε είναι ακριβώς μέσα από μια κινηματογραφική είδους αφήγηση που στην εποχή μας διαδίδονται τα οποιαδήποτε νοήματα και μηνύματα. Έξάλλου, ο κινηματογράφος ως η τέχνη των τεχνών –άλλα και ταυτόχρονα ως αυτόνομη τέχνη– εμπεριέχει στοιχεία από όλες τις παραδοσιακές τέχνες: ποίηση, λογοτεχνία, θέατρο, ζωγραφική, μουσική, χορός, τραγούδι, όπερα, θέατρο σκιών, πλαστικές τέχνες, φωτογραφία, κόμικς.

Διάλογος Θεολογίας με τον κινηματογράφο: Στη σύγχρονη εποχή παρατηρείται ένα πέρασμα από την αφηρημένη σκέψη στη συγκεκριμένη αφήγηση. Οι στοχαστές πλέον λιγότερο δομούν μεγαλεπήβολα θεωρητικά συστήματα και περισσότερο εκφράζουν την σκέψη τους σχολιάζοντας ιστορίες. Το ίδιο είναι έκδηλο και στην μεγάλη στροφή προς την ψυχολογία, την ψυχοθεραπεία και την ψυχανάλυση που σχετίζονται επίσης με συγκεκριμένες ανθρώπινες ιστορίες. Η Θεολογία ή ίδια βασίζεται κατ' έσοχην στο εκκλησιαστικό γεγονός και την βιβλική αφήγηση όντας μια έρμηνευτική τους πρόσληψη που συντελείται εν Πνεύματι ανά τους αιώνες. Όπως, λοιπόν, συντελείται στις ημέρες μας ένας πολύ γόνιμος διάλογος Θεολο-

γίας και Ψυχολογίας με κοινό πεδίο τις ζωές των συγκεκριμένων ανθρώπων, έτσι είναι πολύ σημαντικός και ο διάλογος της Θεολογίας με την τέχνη του σινεμά, ή οποία συνθέτει στην αφήγησή της την εικόνα, τον λόγο, τον ήχο, αλλά και την σιωπή. Έξάλλου, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μεγάλη στροφή του κινηματογράφου προς την πνευματικότητα γενικά, αλλά και την χριστιανική αφηγηματικότητα ιδιαίτερα. Πληθώρα ταινιών κάθε χρόνο εντάσσουν στην αφήγησή τους συγκεκριμένους χριστολογικούς συμβολισμούς και προσπαθούν να ξαναπούν με διαφορετικούς τρόπους ή καθεμία την ίδια ιστορία του Χριστού. Συναφώς, η πρόσφατη κοινωνικοοικονομική κρίση έχει οδηγήσει σε μια μεγαλύτερη διερώτηση για τα αίτιά της, όποτε στην τέχνη του κινηματογράφου κατ' έσοχην τίθενται πλέον ζητήματα, όπως ή κοινωνική άλληλεγγύη, ή αγάπη, ή αξιοπρέπεια, αλλά και ή μετάνοια. Το σημείο συνάντησης, λοιπόν, της θεολογίας και του κινηματογράφου, είναι κυρίως ή ήθικη διάσταση, που ίσταται πίσω τόσο από τα μεγάλα θεολογικά όράματα, όσο και από τις αφηγήσεις που άλλοτε με τραγικό, άλλοτε με έλπιδοφόρο τρόπο μάς δίνουν οί μεγάλοι δημιουργοί του κινηματογράφου μέσα από την όπτικοακουστική αφήγηση.

Τί είναι ή Ταινιοθήκη: Ό χώρος όπου προβάλλεται μια ταινία είναι ένας τόπος σχεδόν τελετουργικός για τον φίλο της έβδομης τέχνης, καθώς εκεί τελείται ή μυσταγωγική συνάντηση ανάμεσα στον δημιουργό και τον ανδιστελή θεατή. Είναι μια ζώνη έλευθερίας και αγάπης. Όταν στην συνέχεια, στον ίδιο χώρο γίνει ή συζήτηση, υπάρχει μεγάλη διαδραστικότητα που κινεί τό ενδιαφέρον των συμμετεχόντων. Στη σημερινή εποχή με την ανάπτυξη κοινω-

νικών media που βασίζονται στην διαδραστικότητα, οι άνθρωποι ενδιαφέρονται λιγότερο για μορφές επικοινωνίας όπου ο λόγος είναι σχετικά μονόπλευρος και μονοσήμαντος, και περισσότερο για όσες υπάρχει δυνατότητα συμμετοχής και πολυσημίας. Αυτό είναι και το πλεονέκτημα της ταινιοθήκης έναντι άλλου είδους όμιλων. Στην ταινιοθήκη υπάρχει δυνατότητα για μια θεολογική μαιευτική, δηλαδή πρώτα να λένε οι ίδιοι οι θεατές τις έρμηνείες τους για την ταινία και σταδιακά μέσα από την πολυφωνία τους να χιτίζεται ο θεολογικός χαρακτήρας της έρμηνευτικής. Αυτό μπορεί να σημαίνει μια αμφίπλευρη μαθητεία, δηλαδή ή θεολογία να μαθαίνει από την τραγικότητα, τις ματαιώσεις ή τις αυταπάτες, αλλά και την έμμονη του ήρωα στην ήθικη στάση που οι ταινίες εκφράζουν, αλλά και να προτείνει ταυτόχρονα το όραμά της που μπορεί να λειτουργήσει πληρωτικά ή ένδεχομένως και κριτικά προς τον προβληματισμό της ταινίας. Το σημαντικό είναι ή διαλογική πολυφωνικότητα (την οποία ο Mikhail Bakhtin συνδέει με το μυστήριο της Ένσάρκωσης του Λόγου και την διπλή φύση του Χριστού), που ενεργοποιεί το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων και την εκ των ένδον αλλαγή τους.

Σε ποιους απευθύνεται: Φοιτητές, νέους εργαζόμενους, κινηματογραφόφιλους, επιστήμονες, ήθοποιους, σκηνοθέτες, ζωγράφους, συγγραφείς, εικαστικούς, νέους από ένοριακές συνάξεις, ιερείς, θεολόγους, μοναχούς, ανθρώπους που ενδιαφέρονται για την διά βίου μάθηση, και άλλους.

Ένδεικτικές ταινίες:

1. «Τρία Χρώματα: Μπλέ» του Κριστόφ Κισλόφσκι,
2. «Ένώπιον θεών και ανθρώπων» του Εαβιέ Μποβουά,

3. «Ό γιός» των αδελφών Νταρντέν,
4. «Κατύν» του Άντρέι Βάντα,
5. «Το Παιδί με το Ποδήλατο» των αδελφών Νταρντέν,
6. «Η Έπιστροφή» του Άντρέι Ζβιαγκίντσεφ,
7. «In Bruges» του Μάρτιν ΜακΝτόνα,
8. «Η Κόλαση» του Ντανις Τάνοβιτς,
9. «Το Κυνήγι» του Τόμας Βίντερμπεργκ,
10. «Τα Κατά Ματθαίον Πάθη» του Πιερ Πάολο Παζολίνι (σε σχέση με την Μεγάλη Έβδομάδα των Παθών),
11. «Άντρέι Ρουμπλιόφ» του Άντρέι Ταρκόφσκι,
12. «Τρία Χρώματα: Λευκή» του Κριστόφ Κισλόφσκι,
13. «Τρία Χρώματα: Κόκκινη» του Κριστόφ Κισλόφσκι,
14. «Δεκάλογος» του Κριστόφ Κισλόφσκι,
15. «Λούρδη» της Τζεσικά Ώσνερ,
16. «Παράδεισος» του Τόμ Τίμπερ,
17. «Μητέρα- Γιός» του Άλεξάντρο Σοκούροφ,
18. «Πατέρας- Γιός» του Άλεξάντρο Σοκούροφ,
19. «Ό Ήλιθιος» του Άκιρο Κουροσάβα,
20. «Ό Λόγος» του Κάρλ Ντρέγιερ,
21. «Επιφώτιση» του Κριστόφ Ζανούσι,
22. «Η Βελανιδιά» του Λουσιάν Πιντιλίε,
23. «Η Βροχή» του Μαγίντ Μαγίντι,
24. «Πιετά» του Κιμ Κι Ντου,
25. «Η Ύποσχεση» του Έμιρ Κουστουρίτσα,
26. «Η Έβδομη Σφραγίδα» του Ίνγκμαρ Μπέργκιμαν,
27. «Μέσα από τον Σπασμένο Καθρέφτη» του Ίνγκμαρ Μπέργκιμαν,

28. «Ἐξομολόγηση ἑνὸς Ἐφημερίου»
του Ρομπέρ Μπρεσόν.

Διονίσης Σκλήρης
- π. Πέτρος Μινώπετρος

ΙΟΥΛΙΟΣ 2014: Ἐκδημία τοῦ Λέκτορος
τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ ΕΚΠΑ
Δημητρίου Πάντου στίς 20 Ἰουλίου

Εἰς μνήμην Δημητρίου Πάντου

Τὸ μέγεθος τοῦ κενοῦ ποῦ ἀφήνει ἡ ἀναχώρηση τοῦ Δημήτρη στίς καρδιές, στήν καθημερινότητά μας, στοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργο εἶναι εὐθέως ἀνάλογο τῶν ἱκανοτήτων ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐνθουσιώδους ζήλου του νὰ διακονῆσει τὴ θεολογία καὶ τὴν Ἐκκλησία, ἱκανοτήτων καὶ ζήλου ποῦ ἀποτυπώνονται στήν ὅλη του βιογραφία.

Τὸ 1990 ἀποφοίτησε ἀπὸ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Λύκειο Ἀθηνῶν, μὲ «ἄριστα» καὶ εἰσήχθη ὡς δευτερός ἐπιτυχῶν στήν κατηγορία ἀποφοίτων Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης Ἑλλάδος στοῦ Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Μὲ τὴν ἀποφοίτησή του τὸ 1995 ἔγινε δεκτὸς στοῦ Πρόγραμμα Μεταπτυχιακῶν Σπουδῶν τοῦ Ἱστορικοῦ Τομέα στοῦ ἴδιου Τμήμα, πρὸς εἰδίκευση στοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀντικείμενο τῆς «Ἱστορίας τῶν Ὁρθοδόξων Σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν», μὲ ἐπιβλέποντα τὸν (τότε) Ἀναπληρωτὴ Καθηγητὴ κ. Δημήτριο Γόνη. Μετὰ καὶ τὴ στρατιωτικὴ του θητεία τὸ 2003 ἔγινε κάτοχος τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Διπλώματος Εἰδικεύσεως τῆς Ἱστορίας τῶν Ὁρθοδόξων Σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ θέμα διπλωματικῆς ἐργασίας «Οἱ σχέσεις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος μὲ τὴ μονὴ Δοχειαρίου ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου} μέχρι τὰ μέσα τοῦ 16^{ου} αἰῶνα» καὶ βαθμὸ ἄριστα. Ἀμέσως ἔγινε δεκτὸς στὸν δευτέρου κύκλου τοῦ Προγράμματος γιὰ τὴν ἐκπόνηση διδακτορικῆς δια-

τριβῆς μὲ θέμα: «Ἰωάννης Κομνηνὸς ἢ μητροπολίτης Δρύστρας Ἱερόθεος (1658-1719). Βιογραφία – ἐκκλησιαστικὴ δράση – ἐργογραφία», μὲ ἐπιβλέποντα τὸν Καθηγητὴ κ. Δημήτριο Γόνη. Τὸ 2008 ὑποστήριξε μὲ ἐπιτυχία τὴν ἐργασία του καὶ ἀναγορεύθηκε διδάκτωρ Θεολογίας τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν μὲ βαθμὸ καὶ πάλι ἄριστα. Ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι ὑπὸ ἔκδοσιν μὲ τὴ χρηματικὴ ἐνίσχυση τοῦ κληροδοτήματος Μωραΐτη. Ἐνδιάμεσα, ὁμως, προετοιμάζοντας τὴν ἐργασία του, ὁλοκλήρωσε τὸ τριετές Σεμινάριο Ἑλληνικῆς Παλαιογραφίας ποῦ ὀργανώνει τὸ Ἱστορικὸ καὶ Παλαιογραφικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τὸ 2004 ἕως τὸ 2006 μετέβη μὲ ὑποτροφία τοῦ Τμήματος Διορθοδόξων Σχέσεων τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στὴ Σόφια, ὅπου παρακολούθησε τακτικὰ μαθήματα Παλαιοσλαβικῆς Γλώσσας καὶ Παλαιογραφίας στοῦ Τμήμα Σλαβικῶν Φιλολογιῶν τοῦ κρατικοῦ Πανεπιστημίου Σόφιας «Ἅγιος Κλήμης Ἀχρίδος», μὲ Καθηγητρία τὴ σλαβολόγο Iskra Hristova, καὶ μὲ παράλληλη ἐρευνητικὴ δραστηριότητα στὰ Κεντρικὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα Βουλγαρίας, στίς Βιβλιοθήκες καὶ τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βουλγαρικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Βουλγαρίας, τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ κρατικοῦ Πανεπιστημίου Σόφιας «Ἅγιος Κλήμης Ἀχρίδος» καὶ τοῦ Κέντρου Σλαβο-Βυζαντινῶν Σπουδῶν «Ivan Dujčev». Ταυτόχρονα παρακολούθησε μαθήματα βουλγαρικῆς γλώσσας ἀνωτέρου ἐπιπέδου στοῦ Τμήμα Ἐκμάθησης Γλωσσῶν τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀλλοδαπῶν Φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Σόφιας.

Ἀπὸ τὸ 2007, καὶ παρὰ τὰ ἐμφανῆ πλέον προβλήματα τῆς υγείας του γιὰ τὰ ὁποῖα εἶχε πλήρη συνείδηση, ὁ Δημήτρης ἐργάσθηκε στήν ἐκπαίδευση εἴτε στήν ἐκκλη-

σιαστική με τη μορφή ΙΕΚ στο ΙΕΚ Άγιου Δημητρίου, όπου δίδαξε μαθήματα όπως Ποιμαντική επικοινωνία και διαπροσωπικές σχέσεις, Διαχριστιανικός και διαθρησκευτικός διάλογος, είτε κατόπιν από το 2008 έως το τέλος του 2011 στη γενική Β/θμια Έκπαίδευση ως καθηγητής θεολόγος στην ιδιωτική εκπαίδευση. Από το 2008 δίδαξε και στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Αθηνών τα μαθήματα Ιστορία των Προσβυγενών Πατριαρχείων και των λοιπών Ορθοδόξων Εκκλησιών και Πηγές Εκκλησιαστικής Ιστορίας. Τέλος του 2009 εξελέγη και στις 12 Ιανουαρίου 2012 τοποθετήθηκε Λέκτορας στο Τμήμα Θεολογίας στη Θεολογική Σχολή ΕΚΠΑ με αντικείμενο Ιστορία Ορθόδοξων Σλαβικών Εκκλησιών. Τα σχετικά μαθήματα είτε επιλεγόμενα, είτε υποχρεωτικά, τα διακίνησε με σοβαρότητα και ευσυνειδησία μέχρι την τελευταία του στιγμή. Την ίδια ευσυνειδησία έδειξε και στη συμμετοχή σε υποχρεώσεις της γενικότερης λειτουργίας του Τμήματος, αλλά και σε υποχρεώσεις άλλων.

Μαζί με την βασική του εκπαιδευτική και ακαδημαϊκή πορεία ο Δημήτρης είχε διορισθεί από το Μάρτιο του 2007 Ειδικός Σύμβουλος της Επιτροπής Διορθόδοξων Σχέσεων της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος για θέματα που σχετίζονται με την Ορθόδοξη Εκκλησία της Βουλγαρίας, και από το Φεβρουάριο του 2008 ήταν μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του ετήσιου διεθνούς επιστημονικού περιοδικού *Crkvene Studije* / (Εκκλησιαστικές μελέτες) στο Νις της Σερβίας.

Τα έξωθεν αυτά στοιχεία θα ήταν έλλιπη αν δεν φωτιζόνταν από μερικές άλλες όψεις της δράσης και του χαρακτήρα του. Κατ' αρχήν, μολοντί θα υπάρξουν αργότερα και πιο ειδικοί που θα κρίνουν,

μπορεί να πει κανείς ότι το επιστημονικό έργο του Δημήτρη διακατεχόταν από την σε βάθος ιστορικοκριτική διείσδυση στα κείμενα και γι' αυτό δεν άρκείτο σε απλή δημοσιογραφικού είδους άμοιβαία μεταφορά ιστορικών ειδήσεων από την ελληνική στη βουλγαρική φερ' ειπείν βιβλιογραφία ή το αντίστροφο, αλλά αναζητούσε τη στέρεη πορεία των άπωτερων μαρτύρων στα κείμενα και γι' αυτό είχε σπουδάσει και παλαιοσλαβική παλαιογραφία, που είναι η βάση για την έρευνα σε όλες τις σλαβικές γλώσσες. Αυτή τη διείσδυση μαρτυρεί η έρευνά του στα αρχεία Σκορδέλλη ή Γιουμουσγκερδάνη, η οποία θα μπορούσε να φέρει πλούσιους καρπούς στο μέλλον. Την κληρονομιά στον δύσκολο έως σχολαστικό τρόπο φιλολογικής επιβεβαίωσης την έφερε εδώ από τον δάσκαλό μας, τον καθηγητή Δημήτριο Γόνη, και είναι ο λόγος που συγκέντρωσε ταχύτατα την εκτίμηση των ειδικών συναδέλφων του Σλαβολόγων από τη Θεολογική Θεσσαλονίκης, το Τμήμα Σλαβικών Σπουδών στην Αθήνα, αλλά και από άλλου.

Απότοκο της αγάπης του για τα κείμενα, ήταν η μανιώδης βιβλιοφιλία του. Ο Δημήτρης ένθουσιαζόταν σχεδόν παιδικά όταν ανακάλυπτε αρχεία, παλαιές εκδόσεις, μετέφερε συχνά βιβλία όπου αυτά χρειάζονταν σε βιβλιοθήκες, επιμελείτο τη διάθεση καταλοίπων από ιδιωτικές βιβλιοθήκες, ενώ ο ίδιος είχε σχηματίσει ογκώδη συλλογή. Με ένθουσιασμό ανέλαβε να καθοδηγήσει φοιτητές στην αποδελτίωση βιβλίων σε σλαβικές γλώσσες στις βιβλιοθήκες της Θεολογικής Σχολής και της Ιεράς Συνόδου. Και αυτό μάς οδηγεί στο τρίτο στοιχείο.

Ο Δημήτρης ζούσε με βαθύ και ουσιαστικό τρόπο το εκκλησιαστικό ήθος της θυσίας και της προσφοράς. Κι αυτό το εξέφραζε πρωτίστως από τη θέση του δασκά-

λου. Μολονότι κάποιοι φοιτητές τὸν θεωροῦσαν αὐστηρὸ ὡς ἔξεταστή, ἔγινε ἀπ' ὅλους κατανοητὸ ὅτι ἡ αὐστηρότητά του προερχόταν ἀπὸ τὴν ἀγωνία του νὰ ποδηγετήσῃ στὸ καθήκον τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ἔρευνας –καθήκον πὸν θεωροῦσε πολὺ δύσκολο καὶ ἀπαιτητικὸ. Διαρκῶς ἀναζητοῦσε ἱκανοὺς καὶ ὑποσχόμενους φοιτητὲς γιὰ νὰ τοὺς τοποθετήσῃ ἐκεῖ πὸν πίστευε ὅτι θὰ ἀξιοποιοῦνταν καλύτερα καὶ μιλούσαμε συχνὰ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ βρεθοῦν, νὰ ἐμπνευσθοῦν καὶ νὰ βοηθηθοῦν φοιτητὲς πὸν γιὰ κάποιον λόγο, οἰκονομικὸ ἢ ἄλλο, δὲν μποροῦσαν νὰ προχωρήσουν, νὰ διασυνδέσουμε νέους ἐπιστήμονες μὲ κάποιον ἴδρυμα ἢ ὑποτροφία, χωρὶς ποτὲ νὰ βάζει τὸν ἑαυτὸ του μπροστά.

Νομίζω ὅτι σὲ καιροὺς εὐτυχέστερους θὰ μποροῦσε ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ νὰ θεσπίσει ἓνα βραβεῖο γιὰ τὴν ἐπίδοση νέων ἐπιστημόνων σὲ ἀρχεακὴ ἔρευνα στὴ μνήμη τοῦ Δημήτρη.

Νὰ πῶ, τέλος, ὅτι καὶ προτοῦ ἀναλάβει ὡς δάσκαλος, τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος αὐτοθυσίας καὶ διακονίας τὸν χαρακτήριζε σὲ πλειάδα δραστηριοτήτων, ὅπως τὸ κατηχητικὸ ἔργο στὸ Νέο Κόσμο, ἡ συμμετοχὴ σὲ παρεμβατικὰς κινήσεις, ὅπως τὸ περιοδικὸ *Ἐξοδος*, ἡ βοήθεια στὴν ἐφημερίδα *Χριστιανική*, τῆς ὁποίας τὶς διορθώσεις μὲ ζῆλο καὶ προθυμία εἶχε ἀναλάβει μέχρι πρόσφατα, ὅλ' αὐτὰ στὸ πλαίσιο ἑνὸς ὁράματος γιὰ μιὰ καλύτερη καὶ δικαιότερη κοινωνία, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ ἦθος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ παρορμητικὸς του χαρακτήρας καὶ ἡ τελειομανία του ἔκρυσαν ἓναν βαθεῖα εὐαίσθητο ἄνθρωπο πὸν συνέτρεχε φίλους καὶ γνωστοὺς παρὰ τὰ σοβαρὰ προβλήματα τῆς ὑγείας του, πὸν τὸν γονάτισαν συναισθηματικὰ μετὰ τὴν ἀπώλεια τῆς μητέρας καὶ

τοῦ ἀδελφοῦ του ἀπὸ τὰ ἴδια αὐτὰ προβλήματα.

Φίλε Δημήτρη, παρέκαμψες ὅλες τὶς ἀκαδημαϊκὰς κρίσεις πὸν σὲ περιμέναν μὲ τὴν κείμενη νομοθεσία, γιὰ νὰ βρεθεῖς μιὰ καὶ καλὴ στὴν κρίση τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ, τοῦ «ἐτάζοντος καρδίας καὶ νεφρούς» μὲ κύριο νόμο τὸ Εὐαγγέλιο. Ὁ φάκελλός σου ὅμως εἶναι γεμάτος ἀπὸ εὐθιχοσύνη, ἀνιδιοτέλεια καὶ κυρίως ἀφειδώλευτη ἀγάπη. Ἔτσι, ὄχι μόνο ζεσταινόμεστε μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι βρίσκειται ἡ ψυχὴ σου «ἐν χειρὶ Θεοῦ καὶ οὐ μὴ ἄψηται αὐτῆς βάσανος», ἀλλὰ καὶ ὅτι καὶ ὄλοι ἐμεῖς, ἡ ἀγαπημένη σου γυναίκα, ἡ ὑπόλοιπη κατὰ σάρκα οἰκογένειά σου, ἡ θεολογικὴ οἰκογένεια, ἡ ἀκαδημαϊκὴ οἰκογένεια, οἱ συνεννοήτες σου, οἱ φίλοι σου, ἔχοντας πλουτίσει ἀπὸ τὴν παρουσία σου, θὰ ξοδέψουμε συνετὰ αὐτὸν τὸν πλοῦτο, στὴν οὐσιαστικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ στὸ ὄραμα μιᾶς καλύτερης κοινωνίας.

Δημήτριος Ν. Μόσχος,

Επίτ. Καθηγητής,

Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας,

Τμ. Θεολογίας, ΕΚΠΑ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2014: Ἐκδημία τοῦ Ὀμότιμου Καθηγητῆ τῆς Πατρολογίας καὶ τῆς Ἑρμηνείας τῶν Πατέρων μετ' ἀναγνώσεως πατερικῶν ἔργων στὸ Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τὴν 1^η Αὐγούστου.

Στὸν Καθηγητὴ Ἡλία Μουτσούλα,

«ὔστατο χαῖρε»

τοῦ Τμήματος Θεολογίας

τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

«Καὶ μοὶ περιώδυνος ἐστὶν ἡ ψυχὴ...»
δὲν μπορῶ νὰ βρῶ τούτῃ τὴ στιγμὴ πιὸ κα-

τάλληλους λόγους από αυτούς του άγ. Γρηγορίου Νύσσης προς την όσια Μακρίνα, όταν αναλογίζεται τον θάνατο του αδελφού τους Μ. Βασιλείου. «Περιώδυνος» και ή ψυχή όλων αυτών, που σήμερα έσπευσαν να καταθέσουν με την παρουσία τους, τη δική τους προσευχή στο τελευταίο δικό σας κάλεσμα. «Περιώδυνος» ή ψυχή, όταν στρέφεται στο παρελθόν και αναστοχάζεται κοινές στιγμές και δρώμενα, αναστοχάζεται την πορεία σας, ίχνηλατεί και αξιολογεί τα σημάδια της, με την ώριμότητα της απόστασης των χρόνων.

Όσοι βρισκόμαστε σήμερα εδώ, σās γνωρίσαμε ό κάθε ένας από τη δική του θέση, άλλος περισσότερο άλλος ίσως λιγότερο, ως καθηγητή, ως συνάδελφο, ως πολύτιμο φίλο. Παρά ταύτα, ως τελευταίες πινελιές του πορτραίτου σας πριν τό έναποθέσουμε στο θησαυροφυλάκιο της καρδιακής μας μνήμης, θά πρέπει να φέρουμε στην επιφάνεια κάποια από τα χρώματα τά δικά σας που τό κάνουν μοναδικό.

Ο καθηγητής Ήλιος Μουτσούλας, μετά την αποφοίτησή του από τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, με ύποτροφία του ΠΣΕ σπούδασε στο Παρίσι, στις δύο θεολογικές σχολές του Πανεπιστημίου της Σορβόννης και στις αντίστοιχες σχολές και τη φιλοσοφική σχολή του Πανεπιστημίου της Βόννης.

Μετά την επιστροφή του στην Ελλάδα, δίδαξε στη Μέση Εκπαίδευση. Τό έτος 1965 υπέβαλε τη διδακτορική του διατριβή με θέμα «Η Σάρκωσις του Λόγου και ή θέωσις του ανθρώπου κατά την διδασκαλίαν Γρηγορίου Νύσσης», και αναγορεύθηκε Διδάκτορας της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τό έτος 1971 υπέβαλε, στην ίδια Σχολή, την «έπί Ύφηγείας» διατριβή του, με τόν τίτλο «Τό

περί Μέτρων και Σταθμών έργον Έπιφανίου του Σαλαμίνος (Εισαγωγή-Κριτική έκδοσις-Σχόλια)», ή όποία έγκρίθηκε, και την 26^η Νοεμβρίου του ίδιου έτους εξέλεγη παμψηφεί Ύφηγητής στο μάθημα της Πατρολογίας μετ' αναγνώσεως των πατερικών έργων. Τό Μάιο του έπομένου έτους (1972) διορίστηκε άμισθος Ύφηγητής και έλαβε άμέσως από τη Σχολή την έντολη διδασκαλία. Η άκαδημαϊκή του πορεία κορυφώθηκε τό 1984 με την έκλογή του ως τακτικός καθηγητής στην Έδρα της Πατρολογίας και της Έρμηνείας των Πατέρων, θέση στην όποία διακόνησε μέχρι και την άφυτηρήτησή του τό άκαδ. έτος 2000-2001, διδάσκοντας τά μαθήματα της Πατρολογίας και της Πατερικής Θεολογίας.

Συμμετείχε σε πλήθος διεθνών πατρολογικών συνεδρίων και συνέταξε, πέρα από τις μονογραφίες του, αντίστοιχη πληθώρα έπιστημονικών άρθρων στον χώρο της γραμματολογίας των πατερικών κειμένων, της πατρολογίας, της πατερικής θεολογίας και όχι μόνο. Τό Η' Διεθνές Συνέδριο για τόν Γρηγόριο Νύσσης, τό όποιο οργάνωθηκε στην Αθήνα με δική του έμπνευση, πρωτοβουλία και ευθύνη στην έπέτειο των 2000 χρόνων ίστορίας του Χριστιανισμού, χαρακτηρίστηκε ως μεγαλειώδες, ως πρόκληση για τά έπόμενα και ως ή στέψη στη σειρά των προηγουμένων συνεδρίων της Διεθνούς Ένώσεως Πατερικών Μελετών.

Ανάλογα σταθμός ήταν και ή επί σειρά έτών από τό 1983 έπιστασία και έπιμέλεια από μέρος του, των έργων των Έλλήνων Πατέρων και Έκκλησιαστικών Συγγραφέων στην αντίστοιχη σειρά της Άποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος «Βιβλιοθήκη Έλλήνων Πατέρων και Εκκλησιαστικών Συγγραφέων». Για την προσφορά του ειδικά στο έργο του Γρηγορίου

Νύσσης βραβεύτηκε από την Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Αὐτὸ ὡστόσο τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ, εἶναι ἡ ἀναγνώριση τοῦ Καθηγητῆ Ἡλίας Μουτσούλα στὸν διεθνή χώρο, τὸν ἀπαλλαγμένο ἀπὸ τὸ σύνδρομο τῆς πνευματικῆς πρεσβυπίας. Σὲ αὐτὸ τὸν χώρο ὁ ὁποῖος κοσμεῖται ἀπὸ ὀνόματα ὅπως αὐτὰ τῶν Daniélou, Spira, Harl, Canvet καὶ πολλῶν ἄλλων, ὁ Ἡλίας Μουτσούλας ἔχαιρε ὄχι μόνο τῆς ἐκτίμησης καὶ τῆς φιλίας πολλῶν ἀπὸ αὐτοὺς ἀλλὰ εἶχε τὴν ἀναγνώριση τοῦ ἕλληνα πρύτανη στὴν ἔρευνα καὶ μελέτη τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης.

Ὅμως, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος ἱερός πατήρ «ὔβρις ἂν εἴη καὶ τῶν ἀληθινῶν ἐπαίνων ἐλάττωσις, εἰ τῆς ἀρετῆς προκειμένης τῇ θεωρίᾳ, ὕδωρ καὶ φύλλα καὶ βῶλος καὶ τὰ τοιαῦτα θαυμάζοιτο». Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται ἐπομένως νὰ μείνουμε σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἦταν μάταια, ἐὰν ἔλειπε ὁ ἄνθρωπος Ἡλίας Μουτσούλας. Ὁ εὐγενής, ὁ ἀνεπιτήδευτος, ὁ ἀπλὸς μὲ ὅλη τὴ θεολογικὴ βαθύτητα τοῦ ὄρου, ὁ δάσκαλος ἀλλὰ καὶ φίλος, αὐτὸς ποῦ μὲ πάθος στηρίζε τὸν νέον ἐρευνητὴ καὶ ἐνθάρρυνε τὰ βήματά του μὲ αἰσιοδοξία, ἀναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες ὑποστήριξης τους καὶ παρακάμπτοντας πολλὰ φορὲς τὰ ἀκαμπτα ἱεραρχικὰ πρωτόκολλα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τους.

Ὁ αὐθόρμητος καὶ τρυφερός μὲ ἕναν πηγαῖο νεανικὸ ἐνθουσιασμό γιὰ τὰ πάντα γύρω του, ὁ πρόθυμος στὰ αἰτήματα τοῦ περιβάλλοντός του, ὁ ἀκάματος καὶ πάντοτε ἐνθουσιώδης στὴν ἔρευνα καὶ ἐργασία του ἀλλὰ καὶ ὁ ἀθόρυβος, ὁ σχεδὸν ἀφανής, ὁ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀναγνωρισιμότητας καὶ τῆς ἀνάγκης θορύβου γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του, ἐπειδὴ ἀκριβῶς δὲν ἦταν μέτριος.

Ὁ ἄνθρωπος τῆς καλοσύνης, τῆς γενναιοδωρίας, τῆς δοτικότητας καὶ τῆς ἀνιδιοτέλειας, αὐτὸς ποῦ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ ὀνειρεύεται, ὁ ἰδεαλιστὴς καὶ ἐντιμος, ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν τὸν δυσκόλευε ἡ λέξη συγνώμη, ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς κατωτέρους του, καὶ ὅπως ὅλα αὐτὰ ὑπαγορεύουν ὁ ἀνένταχτος ἄνθρωπος. Τὶς ὀδυνηρὲς συνέπειες τῆς ἀνεξαρτησίας του καὶ τὸ παράπονό του τὰ ἄφηνε ἀνέκφραστα, τὰ κρατοῦσε γιὰ τὶς ὥρες τῆς μοναξιάς του, γιὰ τὶς ὥρες τῆς περισυλλογῆς του, καὶ τὶς περισσότερες φορὲς τὰ προσπερνοῦσε μὲ τὸ ἰδιαιτέρο λεπτὸ τοῦ χιοῦμορ, κοιτώντας πάντα στὸν κόσμον τὸν δικό του, στὸν κόσμον τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, στὴ διακονία τοῦ ἔργου τῆς ὁποίας εἶχε θέσει μὲ ἀπόλυτη ταπεινὴ τὸν ἑαυτό του, καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα βλέποντας στὸ στερέωμα τῶν πατέρων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο καὶ ἡ ἀγωνία του ἦταν νὰ συνεχιστεῖ ἡ κειμενικὴ ἔρευνα τῶν πατερικῶν ἔργων καὶ ἡ ἀνάδειξη τοῦ θεολογικοῦ τους λόγου ὡς τὸ κόσμημα τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας.

Πολλὰ θὰ μπορούσαν νὰ εἰπωθοῦν ἀκόμη, ὅμως τὰ λόγια πολλὰς φορὲς μειώνουν τὸν ἔπαινο. Ὁ Καθηγητὴς Ἡλίας Μουτσούλας ἔσπειρε ὡς καλὸς σπορέας τὸν σπόρο τῆς θεολογίας, τὸ καρδιακὸ ἔδαφος ὅμως εἶναι δική μας ὑπόθεση, ἐὰν εἶναι γόνιμο ἢ ἄγονο, ὥστε νὰ καρποφορήσουμε ὡς μαθητὲς τὸ δικό του παράδειγμα μὲ τὴν ἀνάλογη εὐθύνη.

Ἀγαπημένε μας δάσκαλε,

«Εἶδον πολλάκις ἐπὶ γραφῆς εἰκόνα τοῦ πάθους καὶ οὐκ ἄδακρυτὴ τὴν θέαν παρῆλθον» λέγει ὁ πατήρ τῶν πατέρων καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας Γρηγόριος Νύσσης. Δὲν μπορούμε νὰ προσπεράσουμε ἄδακρυτὴ τὴν ὥρα τούτη ὅλα αὐτὰ ποῦ ἡ παρουσία σας παίρνει μαζί της καὶ κυρίως

τὴν ἐμπειρία ἑνὸς καθαροῦ κόσμου, ἑνὸς κόσμου τῆς καλοσύνης, τοῦ κόσμου τῆς δικῆς σας ψυχῆς. Ὅμως τὸ πάθος τῆς ζωῆς σας ἔληξε καὶ ἐμεῖς δὲν θέλουμε νὰ σᾶς καθυστερήσουμε ἄλλο. Ὅπως γράφει ὁ Πίνδαρος «ἄριστος εὐφροσύνη, πόνων κεκρυμμένων ἰατρός». Ἴδου λοιπὸν ἔφτασε ἡ χαρὰ σας, παρέστησαν οἱ φίλοι σας, οἱ δικοί σας ἄνθρωποι, αὐτοὶ μὲ τοὺς ὁποίους μοιραστήκατε μέρες καὶ νύχτες, στοὺς ὁποίους ἀφιερώσατε τὴν ἀγάπη, τὴν ἐλπί-

δα καὶ τὰ ὄνειρα τῆς ζωῆς σας, τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀνησυχία σας. Ἴδου παρέστησαν ὁ Μ. Ἀθανάσιος, ὁ Μ. Βασίλειος, ὁ Ἐπιφάνιος Σαλαμῖνος, ὁ Γρηγ. Θεολόγος, ὁ Ἰω. Χρυσόστομος καὶ ὡς πρόεδρος τοῦ χοροῦ τοὺς ὁ Γρηγόριος Νύσσης, σᾶς περιμένουν, νὰ σᾶς ὀδηγήσουν στὴν ἀτελεύτητη ζωὴ, καὶ στὴν αἰώνια ἀναψυχή παρὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ.

*Μαρίνα Β. Κολοβοπούλου,
Λέκτωρ Τμήματος Θεολογίας τοῦ ΕΚΠΑ*

Στὴ σύνταξη τῶν «Θεολογικῶν Χρονικῶν» συνεργάστηκαν ὁ Νικόλαος Ἀσπρούλης, ἡ Αἰκατερίνη Τσαλαμπούνη, ὁ Διονύσιος Σκλήρης, ὁ π. Πέτρος Μινώπετρος, ὁ Δημήτριος Μόσχος καὶ ἡ Μαρίνα Κολοβοπούλου.